Savo manuš ajso dživipen, savo dživipen ajso čačipen

Romano hangos

10,– Kč

ROMSKÝ HLAS – ČTRNÁCTIDENÍK ROMŮ V ČESKÉ REPUBLICE ROČNÍK 11 • ČÍSLO 21 • VYŠLO 30. LISTOPADU 2009

zprávy

BRNO – V restauraci Nekonečno vedle Městského divadla oslavovalo narození dcery jednoho z kolegů několik jihomoravských policistů. Zpívali při tom rasistické písně a jeden hajloval. Případ byl předán k šetření inspekci republikové policie. Politolog Miroslav Mareš přičítá chování policistů opilosti a hlouposti. Rezervace v restauraci zněla na Daniela Sochora.

HODONÍN U KUNŠTÁTU – Ministerstvo školství znovu odsunulo termín uzavření smlouvy o odkoupení areálu, v němž se zachoval vězeňský barák bývalého koncentračního tábora v Žalově. Tvrdí, že odklad má svůj význam, neříká jaký. Uzavření smlouvy slíbil ministr Michael Kocáb. Má zde být vybudováno vzdělávací středisko romského holocaustu, které má provozovat Muzeum romské kultury. Nezbývá než uzavřít: Uvidíme!

VÍTKOV – Malá Natálka z Vítkova, popálená v dubnu při žhářském útoku, po sedmi měsících léčení poprvé promluvila. Bude vbrzku přemístěna z jednotky intenzivní péče na standardní pokoj. Bude tam s ní její matka. Začnou cvičit a učit se chodit.

BRNO – Pavel Trenz byl jako městský strážník před třemi lety odsouzen za zbití romského chlapce a výhrůžky pistolí. Měla to být odplata za rvačku mladého Roma se synem strážníka. Trenz dostal nepodmíně dva roky a zákaz držení střelných zbraní na pět let. Nyní ho brněnský primátor přijal k městské policii jako civilního zaměstnance. Primátor tvrdí, že je to v pořádku, zelení, že je to špatně. Kdo má pravdu? **(kh)**

Čtyři stovky lidí na brněnském Django Festu

Cigánski diabli ochutili tradici jazzem i židovským klezmerem.

Dežavu metalo slova a gesta jako hromy a blesky na všechny strany.

BRNO – Osmý ročník festivalu Django Fest a druhý ročník soutěže Street Sounds přivedl na pódium rozmanité kapely – Al-Yaman (ČR, Jemen, Izrael), Cigánski diabli (SR), Make It Funky (ČR) či DJ Click Joe (ČR). Jeho program přilákal 14. listopadu do brněnského klubu Fléda skoro 400 hudebních nadšenců.

Cílem festivalu je představit publiku nejrozmanitější hudební počiny world music scény, otevřít mu nové hudební obzory a svým výběrem potěšit každého milovníka hudby a tance. A skrze hudbu také přiblížit různé kultury a národy, napomoci integraci a podpořit multikulturalismus. Letos se to podařilo na výbornou. Na hlavním menu této hudební hostiny byly rytmy Orientu kořeněné elektronikou, klasická hudba v moderní omáčce a peprné funky s taneční a divadelní performancí.

Festival již druhým rokem pokračuje v myšlence podpořit mladé hudební talenty. První část programu patřila výhercům soutěže Street Sounds. Moderátorka Šarlota Filová uvítala na pódiu jako první vítěze kategorie Tradiční romská hudba skupinu Bongáči, působící pod ZŠ Křenová, Brno. Po prvních tónech těchto mladých kluků už publikum vesele hopsalo a výkřiky uznání kapelu podporovalo. Zanedlouho parket ovládl breakdance a hiphopová trojice Dežavu. Vítězové kategorie Hip hop překvapili čistou improvizací do připraveného hiphopového mixu, doplněnou beatboxem a tanečním battlem. Následovala skupina Funky day zastupující vítěze kategorie Jazz a funky, kteřá se z časových důvodů nemohli na festival dostavit. I přesto Funky day důstojně reprezentovali svůj název i danou kategorii. Třešničkou na dortu přehlídky Street Sounds bylo taneční vystoupení Dance The Yard s promyšlenou choreografií, profesionálním breakdance a electric boogie. Každý z vítězů dostal cenu z rukou odborné poroty soutěže, etnomuzikoložky Zuzany Jurkové a hudeb-

Pokračování na str. 6, 7

z obsahu

Na Flédu přišel i Mareš
Husovickému skřivánku je patnáct
strana 2

Romové a prasečí chřipka
Andrea Kačová o nových rizikách
strana 2

Přání Ivety Kováčové
Stromek plný pracovních nabídek
strana 3

Když se srdce rozpůlí
Téma: Rozpad Československa
strana 4

Zuzana Jurková: Technika občas drhla, ale celkově plus

Zuzana Jurková působí jako vedoucí etnomuzikologického programu na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy. Věnuje se především hudbě Romů a v poslední době hudební antropologii města. Na brněnský Django Fest zavítala v roli porotce.

Co a jak vás přivedlo k zájmu o tenhle druh kultury, jak jste se dostala k Django Festu?
Požádala jsem Kaču Švidrnochovou o loňské album a ona se mě zeptala, jestli bych mohla být v porotě.

Je publikum Django Festu něčím specifické? Co vaše dojmy?
Jsem z Prahy, tak neznám brněnské publikum, ale připadalo mi podobné jako na podobných pražských akcích, jejichž program sestává z kapel podobného ražení.

Před pár lety tu probíhal vyostřený spor o to, jestli více podporovat romskou kulturu a nebo se víc zaměřit na řešení sociální problematiky ghett, už ale zeslábl. Proto by mě zajímal váš názor na přínos festivalu k integraci.
Převážně negativní pohled neromské většiny na Romy má jednu nebo několik málo výjimek. Tou první jsou hudební dovednosti Romů. Rozhodně je dobré posilovat ten zážitek, že jsou opravdu skvělí hudebníci. A za druhé: jako fungující společnost si představuju, a doufám, že ne sama, tu, kde jsou různí a různě nadaní lidé. Lidé, kteří se vzájemně respektují nebo dokonce oceňují. Šikovný romský muzikant jednak vzbuzuje respekt, ale taky sám ví o své hodnotě. Není frustrovaný, následkem čehož nevytlouká výklady nebo nečichá toluen.

Jedna ze čtenářek Romano hangos nedávno napsala přibližně toto – stále voláme po pozitivních příkladech pro Romy, a když se mezi mladými najdou, necháme je časem padnout… Jak podle vás efektivněji přispět k růstu mladých romských kapel a propagaci talentu?
Nevím nic o pádu mladých romských talentů. Myslím, že každá kapela – romská i neromská – se musí hodně ohánět, aby „nepadla“. Co se mi ale zdálo zjevné: některé soutěžní nahrávky byly – teď mám na mysli technickou stránku – mizerné. Soutěžící často dávali přednost videu se špatnou zvukovou i obrazovou kvalitou, zatímco kvalitní zvuková nahrávka by splnila účel stokrát líp. V kategorii hip hopu byly kupříkladu tři nahrávky: prvnímu raperovi nebylo rozumět slovo a třetí nahrávka byla technicky vadná, takže se zasekla po 30 vteřinách. Myslím, že pomoc v technické oblasti je víc než na místě. Zdokonalovat, vybrušovat…

Je něco důležitého, na co jsem se zapomněl zeptat?
Ještě moje imprese: skupiny, které nakonec na Django Festu hrály, byly opravdu výborné a zase ve mně občerstvily radost z poslechu romských muzikantů.

Ptal se Pavel Pečínka

zaznamenali jsme

BUDIŠOV NAD BUDIŠOVKOU – Prezident Klaus udělil otci popálené Natálky milost. Je to už definitivní zrušení trestu, když před tím měl trest pouze přerušen. Nyní může Pavel Kudrik rodině pomoci při stěhování do nově opraveného domu v Budišově, zaplaceném z podpory veřejnosti. Celá rodina tam již bydlí zatím v nouzových podmínkách, protože všechny opravy ještě nejsou dokončeny.

PRAHA – Jedna z anket Mladé fronty dnes na iDNES zněla: *„Je správné, že prezident Klaus udělil milost otci popálené Natálky z důvodů, které bychom mohli nazvat humanitárními?“* 6000 respondentů odpovědělo Ano, 9000 odpovědělo Ne. Co si o tom pomyslet? Ti, co klikli Ne, si asi řekli: *„Ať táhne Cikán do kriminálu, když kradl!“*

ÚSTÍ NAD LABEM – Billboardy s nápisem Hledám index a spolužáky z Plzně se nyní objevují na Ústecku s poznámkou: Najdu? Podepsána expresní studentka Ivana Řápková. Billboardy poukazují na skutečnost, že na plzeňských právech nikdo neví o tom, že by tam primátorka vůbec studovala, ačkoliv získala titul magistry. Neví to spolužáci ani učitelé. Zajímavé. Na každého jiný metr: na jedné straně tvrdý postih Romů, na druhé podvod a tolerance pro samotnou primátorku.

PRAHA – Agentura pro sociální začleňování přizve ke spolupráci dalších deset obcí, měst či regionů. Počet obcí, se kterými Agentura bude spolupracovat, tak stoupne ze 14 na 24, a to nejpozději od března či dubna příštího roku

PRAHA – Ministr Michael Kocáb vyhlásil letos poprvé ceny Gypsy spirit na podporu romské integrace. Ceny budou uděleny letos prvního prosince v Pražské křižovatce v kategoriích: čin roku, nevládní organizace, firmy a jednotlivci.

CHOMUTOV – Položené klíče na práh radnice mají symbolizovat přání nespokojených občanů Chomutova s prací radnice a primátorky s výzvou, aby radnici opustili. Perzekuce proti Romům ale Chomutovanům nevadí. Vadí jim např. pronájem areálu Kamencového jezera, jmenování Přemysla Rabase ředitelem zooparku apod. Primátorka Řápková nechce o ničem slyšet.

PLZEŇ – Devatenáctiletý Václav Miko, který se stará o dva malé sourozence, dostane v Plzni do nájmu městský byt. Miko užíval byt dosud se svou matkou, která ale neplatila nájemné. Proto dostala z bytu výpověď. Václav Miko má však své malé sourozence v pěstounské péči a chce v bytu zůstat. Město mu zatím dalo smlouvu na tři měsíce, když budou nájmy placeny, smlouva bude prodloužena.

PRAHA – Vláda se na svém zasedání 23. listopadu omluvila romským ženám za sterilizace. Pokud lékaři tvrdí, že ženy byly dopředu o zákroku informovány, může to být pravda jen na půl. Jde totiž o to, aby souhlas ke sterilizaci byl doprovázen informovaným vyjádřením lékaře, doprovázeným případně i poradou s psychologem. Omluva nebyla doprovázena žádným příslibem případného odškodnění. **(kh)**

Rogier Fokke v Muzeu romské kultury

Na vernisáži nizozemského fotografa Rogiera Fokkeho (na horním snímku uprostřed) se 12. listopadu sešlo v brněnském Muzeu romské kultury mnoho zájemců. Foto: Lenka Grossmannová, MRK

Mareš na Husovickém skřivánku

BRNO – V pondělí 23. listopadu oslavil Husovický skřivánek 15. výročí své existence v brněnském klubu Fléda. Slavilo se, jak jinak, než hudbou a tancem.

Na pódiu se vystřídalo několik tanečních a pěveckých souborů (Piroš Rouža, Merci, Bad people dance, Funky day, Bongáči, Gipsy Morava atd.).

Celý program moderovala známá moderátorská dvojice Leoš Mareš a Adéla Banášová (v podání zaměstnankyň Dromu), která dorazila na poslední chvíli z bratislavské Incheby. Atmosféra byla nabitá pozitivní energií, všichni účastníci i publikum se dobře bavili. Akci zakončila diskotéka s DJ Dan Keschen.

Festival hudby a tance Husovický skřivánek má mnohaletou tradici. Jedná se o přehlídku romských dětských pěveckých a tanečních souborů, na níž se prezentují volnočasové aktivity dětí a mládeže.

Po celou dobu akce byly k vidění fotografie s názvem Svět kolem nás, které nafotily děti a mládež ve fotografické dílně v rámci aktivit nízkoprahového zařízení pro děti a mládež Brána pod vedením lektorky z Dromu, romského střediska. *„Cílem této akce je dát prostor k prezentaci talentovaných dětí nadšených z amatérské umělecké tvorby. To má řadu přínosů na několika rovinách. Především se jedná o pozitivní zpětnou vazbu na systematickou aktivitu, které se dětem často nedostává. Veřejné vystoupení je příležitostí, která může posílit jejich sebevědomí, je silným motivačním elementem ke smysluplnému trávení volného času,“* uvedla Patricie Hanzlová, vedoucí nízkoprahového zařízení pro děti a mládež Drom.

Záštitu nad akcí převzali: Helena Krištofová, romská poradkyně města Brna, a Kabinet multikulturní výchovy Pedagogické fakulty MU v Brně. Akce se uskutečnila díky finanční podpoře Krajského úřadu Jihomoravského kraje a romského střediska Drom, romské středisko.

Klára Šalléová
PR koordinátorka sdružení DROM
Foto: DROM

Špatný svět?

Svět je čím dál horší. Teď zrovna nemluvím o znásilňování, vraždách či podvodech a krádežích, ale o světové prasečí chřipce. V Anglii je nakaženo čím dál víc Romů. Můj vzdálený příbuzný se touto chřipkou nakazil a měl jen malou naději na přežití. Ale naštěstí Bůh stál při něm a poslal ho zpět na náš svět. Je víc takových Romů v cizině, kteří mají tuto nemoc. Někteří se této smrtelné nemoci bojí a chtějí se vrátit zpět do České republiky, ale neuvědomují si riziko, že aniž by to o tom věděli, tak nemoc nosí v sobě a nakazí svou rodinu v Česku.

Lidé, kteří onemocněli a uzdravili se, si až teď uvědomují, že peníze nejsou na prvním místě. I když budou jíst suchý chleba, hlavní je, že jsou zdraví a celá jejich rodina také. Takový člověk se už na svět dívá jinýma očima. Váží si každého dne, je rád, že svítí sluníčko, že slyší ptáčky zpívat. Je rád za své bytí na této zemi a uvědomuje si, že není samozřejmost žít, ale že je potřeba si života vážit. Znám ale i takové Romy, které neodradí ani prasečí chřipka. I když vědí, že existuje velké riziko nákazy na letištích nebo ve vlaku či v autobusu, tak přesto jedou ještě do Anglie, aby si vydělali peníze a pak se vrátili domů. Když se jich zeptáte, jestli se toho nebojí, tak odpoví: *„Ne, nebojím, já to nechytnu.“*

Tohle já nikdy nepochopím. Kde berou tu jistotu, že zrovna oni se nenakazí. Je to těžké, ale každý člověk je jiný. Někdo se schovává doma a ze strachu nechodí ani po obchodech, někdo si dál cestuje a vůbec to neřeší. Říká si, že pokud má onemocnět, tak onemocní a je jedno, jestli bude doma nebo v cizině. Je to prostě osud a před ním nikdo neuteče. Romové v Anglii jsou na tom lépe než v Kanadě. Tam může mít člověk velké teploty, ale nemocnice mu nepomůže. Nemají zájem se o něj postarat. Každý se o sebe musí

postarat sám. Ale nejen v cizině se vyskytuje tato chřipka, i nás. Hranice jsou neustále otevřené, vláda žádná opatření nezavedla a to znamená, že chřipka se mezi lidi bude rychle šířit a nebude šance ji zastavit. Očkování je pouze pro určité lidi a pochybuji, že se dostane na Romy. Co nám zbývá? Doufat, že zrovna my se nenakazíme.

Andrea Kačová

Nalačho vilagos?

O svetos hino so buter goreder. Akanak nadav duma pal o zgvalcinagos, pal o murdaripena, vaj pal o chochavibena a čorkibena, aľe pal e svetovo baleskri chripka. Andre Angľija hin pre kada imar but manuša nasvale. Manuš andal o miro fajtos chuďas kada nasvaľipen a has les but cikňi ufnosťa, hoj pes sasťarela a predživela. Aľe pre bachťate o Del has paš leste a bičhaďas les pale pre amaro svetos. Hin buter kajse Roma andro cudzini, so len hin kada nasvaľipen. Varesave pes kale mulane nasvaľipnostar daran a kamen te avel pale andro Čechiko them, aľe nalen peske pre goďi a nadžanen pal oda, hoj andre peste šaj avel kada nasvaľipen a paľis lendar chudela lengri caľi famiľija pro Čechi.

Varesave, so nasvaľile a paľis pes sasťarde, ta ča akanak peske len pre goďi, hoj o love nane pro peršo than. He te chana ča holo maro, ta hlavno hin, hoj hine saste a lengro calo fajtos taj. Kajso manuš imar dikhel pro svetos avre jakhenca. Ľikerel peske sako džives, hino rado, hoj labol o kham, hoj šunel le čirikloren te giľavel. Hino rado, hoj hino pre kaľa phuv a lel peske pre goďi, hoj oda nane isto, hoj dživela, aľe hoj hin doložito peske le dživipen te ľikerel. Prindžarav aľe he kajse Romen, so lenge navadzinel aňi kaja baleskri chripka. He te džanen, hoj oda šaj chuden pro leťiště, andre mašina či andro autobusis, ta he avka džan andre Angľija peske te kerel love a paľis pale avena khere. A te lendar phučkerna, či pes olestar daran, ta phenena: *„Na, nadarav, me oda nachudava.“*

Ta kada me šoha naachaľuava. Sar jon peske šaj aven iste, hoj oda nachudena? Hin oda phares, aľe sako manuš hino aver. Vareko pes garuvel khere, andre dar naphirel aňi pal o sklepi a vareko peske všadzik phirel a hin leske savoro jekh, ňič nařešinel. Phenel peske, hoj te majinela te nasvaľol, ta nasvaľola a hin jekh, či avela khere abo andre cudzina. Hin oda osudos a leske ňiko nadenašela. O Roma andre Angľija hine upre feder sar andre Kanada. Kodoj šaj avel o manuš andro bare horučki, aľe e špitaľa leske našegitinla. Nakamen pes paľ leste te starinel. Sako pes pal peste mušinel te postarinel korkoro. Aľe na ča andro cudzini, aľe he ke amende imar hin kaja chripka. O droma hine mindig phundrade, e vlada ňič nakerďas a oda znameňinel, hoj e chripka pes maškar o manuša sigo chudela a imar pes nadžala te zastavinel. O očkovaňi hin ča predal varesave manuša a napaťav, hoj pes dochudela he pro Roma. So amenge ačhol? Te paťal, hoj amen oda nachudaha.

Andrea Kačová

Dejte nám šanci, práci, co umíme

Chtěla bych sdělit těm, kdo práci ztratili a ještě nezískali, nebo už o ni zase přišli a jsou na začátku či na konci něčeho, že jim už trochu rozumím. Nedokázala jsem uvěřit, že i ten, kdo se štve za prací jak chrt za kořistí, může zůstat viset s prázdnou hubou ve vzduchu, a to doslovně, protože v ten moment jakoby celý váš dosavadní život zamrzl v nějakém okamžiku. To pak docela rychle zjistíte, že „jistoty“, o které jsme si všichni zvykli se opírat, vlastně vůbec neexistují, že jsou jen naší iluzí. Když ale ve výhledu dalšího dne stále nemáte nic konkrétního a na stole vám nemilosrdně až hystericky dupou strašáci-složenky, přestanete na zítřek myslet, už na něj nečekáte. On se ale přesto vyloupne a vy si pak v čirém zoufalství i radosti z nového slepého dne jen řeknete *„nějak bylo, nějak bude“*.

Život jsme si nechali hloupě předem nalajnovat, zkostnatěli jsme, už nemáme fortel k tomu jen tak svobodně a sebejistě si putovat kamsi za lepšími podmínkami a za potravou. Mám se radovat, nebo nad sebou zaplakat? Nad tím, že se se mnou ještě počítá, že ještě nejsem pod mostem, že ještě mohu být doma v pronajatém bytě se synem? Křičím za všechny lidi v podobné a horší situaci: *„Dejte nám šanci, to znamená práci.“* Pokud možno tu, na kterou jsme se těšili, kterou jsme se proto naučili, abychom se plně jako každý mohli radovat z nového dne, prostě ze života. Práce spolu s čistým vzduchem tvoří prazáklad, který potřebujeme neustále a všichni. Z něho pak teprve stavíme své představy, pod čistým nebem chceme kolébat a učit své děti tomu, že nejdůležitější je vědět a pochopit, kdo jsme, co dokázali naši předkové, jací se musíme snažit být my a kudy povede cesta další generace. S každým se počítá, každý je důležitý, každý chce žít. Někteří z nás potřebují jen více pokusů, pozornosti, vedení, důvěry a možná jen trochu naší lásky. Jeden bez druhého jsme nic, víme to, a přesto chceme, aby ten, kdo chce pracovat, se doprošoval, ohýbal se před námi až na zem, vypadal jak modelka a uměl i to, co nezvládneme my, zkrátka aby s nadšením dělal cokoli po něm budeme chtít a byl nám za to patřičně vděčný.

Blíží se čas Vánoc, a tak si něco přeju: stromek ověšený nabídkami k práci a k přátelství, k lásce, ke společným posezením, především ale přeju všem, aby měli nejen o svátcích spuštěnou a funkční samovýrobnu klidu a míru.

Iveta Kováčová
Dříve učitelka v mateřské školce, zpěvačka a moderátorka ČT.

Máme slavit listopad 1989, nebo ne?

My Romové jsme prožívali revoluci stejně jako Češi. Šli jsme do ulic, podporovali manifestující i pád komunistického režimu. I my jsme se vášnivě hlásili o svoje práva. Společně s Čechy jsme zvonili klíči, a neuvědomovali si, že slyšíme zvonit svůj vlastní umíráček. Očekávali jsme změnu života k lepšímu, ale nevěděli jsme, že nebudeme schopni v demokratickém systému fungovat. Chtěli jsme svobodu a ani ve snu by nás nenapadlo, že ztratíme svá lidská a občanská práva. I my jsme vřele vítali demokracii a vůbec nepočítali s tím, že doma ztratíme zázemí a bezpečnost. Nečekali jsme, že rasismus potupí náš romský národ. Vývoj demokracie nás poškozoval. Privatizace a restrukturalizace průmyslu nám vzala práci, rozdělení Československa nás připravilo o občanství. Romové žijící v Čechách, kteří nesplňovali podmínky zákona o občanství ČR, museli o nové občanství žádat stát. Kdo ho nedostal, musel se vrátit zpět na Slovensko, i když neměl kam.

Doma jsme se stali nezvanými a nevítanými cizinci, romské matky neměly nárok na porodné ani mateřskou. Za těchto okolností jsme nebyli schopni plnit povinnosti vůči státu ani vlastní rodině. Byli jsme poškozeni v sociální sféře, ve zdravotnictví, na trhu práce, v podnikání, ve všech oblastech, které souvisí s občanstvím ČR. Ale obětí demokracie jsme se stali i vlastní vinou. Většina Romů nemá žádné vzdělání, ani ukončenou základní školu. Tito lidi se do práce nedostanou, pracovat ani nemusí, a proto mnozí Romové berou sociální dávky jako výhodu. Vůbec si neuvědomují, že to je jejich záhuba.

Romská populace roste a děti nejsou svými rodiči vedeny ke vzdělání. Někteří rodiče je z nevědomosti od školy dokonce i odrazují. Od revoluce uběhlo už dvacet let a my jsme pořád tam, kde jsem byli. Přesto si myslím, že Listopad ´89 bychom měli slavit i my. Proč? Demokracie naskýtá rovnost všem, tedy i nám Romům, a právě proto ji musíme pojmout jako výhodu. Ale pokud chceme žít svobodně, tak musíme projít ještě jednou revolucí, svojí vlastní. **Gejza Horváth**

Kamas te ľikerel novembroskro 1989, inepos the amen?

Amen o Roma predžidžiľam e revolucija avka isto sar the o Čechi. Geľam the amen avri pro droma te manifestinel, the amen kamahas te pekel tele le komuňisten. Kamahas peskro pravos. Jekhetane le Čechenca harangozinahas le kľejenca u nadžanahas olestar, kaj harangozinas korkore peske, kaj oda hin amaro vigos. La revolucijatar užarahas feder dživipen u nadžanahas olestar, kaj amen o Roma naavaha andro demokraticko sistemos štonc te funginel. Kamahas sloboda, voľnosca u aňi andro suno amenge mek naavľahas, kaj našavaha peskro manušiko the občansko prava. The amen jilestar samas rade la demokracijake u narachinahas oleha, kaj khere amen naavela peskro than, kaj naavela amen adaj smirom. Naužarahas, kaj o rasizmus meľarela amari romaňi rasa, amaro rat. So buter džalas e demokracija anglal, kerlas amenge buter the buter pharipen. E privatizacija le fabrikenca amenge iľas e buči u sar pes rozčindža e Československo pro duj thana, ta oleha amen o Roma našadžam o status (občanství). Te kamenas o Roma dureder adaj te dživel, ta kampolas lenge nevo status. Phares les has te dochudel u but Roma pes mušinde te visarel pale pre Slovensko u odoj len nahas kaj te bešel.

Adaj khere samas najekhvar cudza manuša. O džuvľa save ločhonas, nahas len pravos pre štatno davka, aňi pre matersko. Andre ada procesis nasamas štonc te doľikerel o pakti le štatoha (plnit povinnosti vůči státu), the nasamas štonc lačhes te bajinel pal peskro fajtos. Has amen problemi andre socialno sfera, andro zdravotňictvo, le bučenca, the andre savore sferi, so džalas avri le statutostar. E demokracija amendar kerdža žobraken, aľe došale peske sam the amen korkore. But Romen nane ňisave školi, nane avri sikhade u but Romen nane aňi oja škola so kampol (zakladno škola). Ala manuša pes phares dochuden andre buči u pro čačipen buči aňi namušinen te kerel. Kiden o podpori u phenen peske: Oda mek kada šoha nahas, kaj o štatos te del amen love hjaba, hin amen bari bacht. O Roma nadžanen olestar, kaj oda hin lengro vigos. Hine rade kajse dživipnaske, imar buter ňič le dživipnastar nakamen u kija aja idea ľidžan the peskre čavoren.

E romaňi populacija barol u o daja o dada nabajinen peskre čhavorendar. Naľidžan len ki o sikhaviben, nakamen, kaj lendar vereso te avel. Načujinen, kaj kada procesis kampol pačivaha te ľikerel, jon peskre čhavoren la školatar mek odkeren. Nadžanen olestar, kaj imar cikňavarbatar kampol čhavores te ľikerel andro študišagos.

La revolucijatar imar hin biš berš u amen sam furtom pre jekh than. Sam odoj, kaj samas. Aľe the avka mange gondoľinav, kaj the amenge le Romenge kampol te ľikerel novembroskro inepos. Soske? E demokracija dikhel pro manuša jekhe jakhenca u vaš ada amenge kampol te dikhel upre, hoj oda hin amari bacht. Aľe te kamas lačhes te dživel, ta amen o Roma mušinas mek te kerel revolucija korkore paš peste, the andre peste.

Gejza Horváth

komentář

Československo vejpůl

KAREL HOLOMEK

K výsledkům sametové revoluce patřilo i rozdělení Československa na dva státy. Došlo k němu sice až roku 1993, ale tyto snahy se objevily okamžitě po nastolení nových poměrů, zejména u slovenských nacionalistů. Po náročných jednáních převážil mezi politiky názor zastánců racionálního řešení. To mělo znamenat pro nově ustavenou Českou republiku, že se zbaví zátěže hospodářsky zaostalejší slovenské části federace. Druhá část chtěla uchovat silnější státní celek v rámci Masarykových snah po rozpadu Rakouska-Uherska. Byla to věc politiků, řadoví občané do toho moc mluvit nemohli. Nakonec věc dost autoritativně rozhodli dva tehdejší premiéři: Klaus a Mečiar. Podpis o rozdělení federace se uskutečnil příznačně v Brně, ve vile Tugendhat, na sklonku roku 1992. *„Když to chcete, máte to mít,“* řekl Klaus a Mečiar už couvnout nemohl, i kdyby chtěl.

Spousta lidí na obou stranách to těžce nesla a mnozí se s rozdělením země nesmířili dodnes. Patřím k nim. Ale asi se to mělo stát. Kdo získal, kdo ztratil, zhodnotí až historici, zdá se mi, že na definitivní soudy je stále ještě brzy.

Jeden soud je však jasný jako facka: postiženi byli Romové, žijící na české straně státu před rozdělením, a to krutě a neomaleně. Většina z nich totiž původně migrovala do Čech a na Moravu v různých vlnách za prací a mnohé rodiny žily v době rozdělení na české půdě již ve třetí generaci. Nikdo z občanů si neupravoval svůj vztah k novému státu. Za federace to nebylo nutné, nikdo na to nepomyslel. Lidé, kteří se už narodili v České republice, ale měli slovenské rodiče, byli automaticky považováni za státní občany Slovenské republiky.

1. ledna 1993 vstoupil v platnost zákon o nabývání českého občanství. Neupřesňoval, že i někdejší slovenští občané tímto datem získávají občanství české za podmínky, že se zde narodili a žijí zde. Tak se přes noc stali slovenskými občany se všemi negativními důsledky: nedosáhli na sociální a jiné dávky, neměli volební právo na území ČR a museli absolvovat finančně i jinak náročné administrativní řízení pro získání občanství českého. Tímto zákonem bylo postiženo asi 70 000 osob, převážně Romů, dlouhodobě žijících na území ČR. Pro mnohé rodiny byl naprosto likvidační, při zrodu obou nových států se ukázal jako nejhanebnější projev institucionálního popírání občanských práv Romů. Předznamenal další prohlubování nerovných šancí Romů v české společnosti ze strany státu a samospráv. Dodnes si nejsem jist, zda tento zákonný zmetek Poslanecké sněmovny byl dílem neznalosti poslanců nebo programovým úmyslem dosáhnout toho, aby Romové opouštěli vlast, kterou už přijali za svou.

Věru špatný start do života mnohých romských rodin na počátku nově se rodící demokracie.

co na to naše právnička?

Jaké jsou podmínky provádění exekuce?
Exekuční řízení se zahajuje na návrh. Je zahájeno dnem, kdy návrh na nařízení exekuce došel exekutorovi. Ten může začít provádět exekuci až tehdy, uděli-li mu exekuční soud pověření k jejímu provedení. Proti jinému než tomu, kdo je v rozhodnutí označen jako povinný, nebo ve prospěch jiného, než kdo je v rozhodnutí označen jako oprávněný, lze provést exekuci, jen jestliže je prokázáno, že na něj přešla povinnost nebo přešlo či bylo převedeno právo z exekučního titulu. Je dobře si uvědomit, že exekuce se nezahajuje automaticky, ale pouze k návrhu oprávněného, v jehož prospěch byla uložena. Zbývá proto určitý čas k započetí dobrovolného plnění povinnosti. To lze spojit s jednáním s oprávněným o tom, že zatím nepodá návrh na nařízení exekuce, protože povinný započal plnit svou povinnost dobrovolně nebo dokonce splnil svou povinnost zcela a exekuce by byla zbytečná.

Oprávněný takovou nabídku rád přijme, pokud dobrovolné plnění povinnosti skýtá vyhlídku na dřívější uspokojení jeho práva. Nelze totiž přehlédnout, že exekuční řízení je časově náročné a samo o sobě nezajišťuje, že se u dlužníka nalezne dostatek prostředků k úhradě dluhu. Na druhé straně nebude mít vyhlídku na úspěch jednání s oprávněným, pokud např. v případě peněžitého dluhu nebude jednorázově uhrazena podstatná část dluhu. Věřitel totiž musí vedle svých ekonomických zájmů sledovat i běh promlčecí lhůty, ve které nárok na výkon jeho práva zaniká. S nabídkou nepatrných splátek, které nejsou nijak zajištěny, nebude zpravidla souhlasit.

Dále je třeba věnovat pozornost tomu, zda na straně oprávněného se v exekučním řízení nachází skutečně osoba, ve prospěch které byla v exekučním titulu povinnost uložena. Pokud návrh na nařízení exekuce podala jiná osoba, než která je jako oprávněná uvedena v exekučním titulu, je třeba, aby tento nový navrhovatel prokázal listinou vydanou nebo ověřenou státním orgánem nebo notářem, pokud přechod práva nevyplývá přímo z právního předpisu, že na něj právo přešlo nebo bylo převedeno.

JUDr. Ludmila Krátká
Autorka je advokátka (AK Příkop 2a, Brno, e-mail: ludmila.kratka@seznam.cz, tel.: 731 479 587).

Listopad 1989 zahájil řadu procesů, mj. rozdělení společného státu. Ptali jsme se tentokrát:

Jak rozdělení Československa ovlivnilo život Romů v jednotlivých zemích?

Janko Horváth-Dóme
Aktivista, básník, Janov.
Rozdělení Československa dle mého názoru poznamenalo většinu z nás. Máme své příbuzné na Slovensku, to pro mnohé Romy bylo a dosud je druhým domovem. Rozdělení federace pak přineslo komplikace s občanstvím. Přijetím zákona o českém občanství se přes noc mnoho Romů stalo cizinci v zemi, kde se narodili. I já a moje děti jsme museli žádat o české občanství, byť jsme se narodili na Moravě. Byla to absurdní situace, úřednice mně pak předávala osvědčení o občanství ČR s poznámkou *„vítejte doma“*. Zánik společného státu Romům nic nepřinesl, ba naopak.

Ida Kelarová
Zpěvačka skupiny Romano rat (www.kelarova.com), Praha.
Už patnáct let aktivně spolupracuji s romskými umělci, soubory a organizacemi na Slovensku, na naše aktivity také zvu slovenské umělce a v mé kapele hraje převážná většina slovenských vynikajících hudebníků. Přestože bydlím v České republice, tyto hranice zatím prostě nevnímám. Můj tatínek a celá jeho rodina pocházeli ze Slovenska a já jsem s nimi trávila velikou část svého života, takže se na Slovensku pořád cítím doma. Myslím si ale, že mladší generace a další generace už to takto jako já nevnímají a vnímat nebudou. Přestože většina českých Romů pochází ze Slovenska, často jsem byla svědkem toho, že někteří mladší Romové žijící v České republice ještě ani na Slovensku nebyli, přestože odtamtud pochází a mají tam svoji rozvětvenou rodinu.

David Beňák
Vedoucí odboru sociálních věcí a zdravotnictví na Úřadu městské části Praha 14.
Z tohoto období si zejména pamatuji, že jsme s maminkou museli stát ve frontě na okresním úřadu, abychom dostali papír, kterým budeme prokazovat, že jsme občané ČR. Také jsme to neměli jednoduché a museli jsme řešit nějaké administrativní komplikace. Tehdy jsem si myslel a myslím si i nyní, že to bylo potupné. Smutné je, že několik let po rozdělení stále mnoho Romů ten papír nedostalo. Jsem rád, že tu jsou lidé, kterým nejsou lhostejné osudy jiných a dohlížejí na to, jak jsou nebo nejsou zabezpečována lidská práva. Bez nich by nedošlo k novelizaci příslušného zákona a možná ještě dnes by bylo stále hodně těch (a nejen Romů), kteří by si o tom papíru mohli nechat jen zdát.

Jiřina Somsiová
Vede pobočku SRNM v Olomouci.
Jelikož můj manžel je Slovák, cítila jsem to velmi bolestně. Máme na Slovensku z jeho strany rodinu, jde o srdečné lidi. Oblíbila jsem si je, ráda je navštěvuji. Slovenský jazyk zní melodicky, měkce. Československo bylo jedno srdce a teď je rozpůlené.

Jan Mišurec
Mluvčí Sdružení obrany spotřebitelů (www.spotrebitele.info/o-sos/o-nas.php), Praha.
Rozdělení Československa se mne nedotklo, připadne mi to jen celkově hloupé. A myslím si, že o rozdělení usilovali hlavně naši slovenští bratři. Stálo to celé velké peníze, vybudovaly se hranice, přechody, zavedly se nové měny. Dnes jsme v EU, bez hranic a zase je vše jinak. Snad jsou to změny k lepšímu. Ale občas si říkám, čeho se zase dočkáme? Co se zase bude měnit a kolik to bude stát?

Lucie Oračková
Studentka SOŠ managementu a práva, Brno.
Zda se mi, ze Česko a Slovensko jsou si teď vzdálenější než v minulosti. Tenkrát to byl jeden stát, takže se není čemu divit. Sice jsem se narodila v Československu (1991), ale těžko si budu něco pamatovat. Vím, že jedna moje známá mi říkala, že při rozpadu Československa se zvedla nenávist mezi těmito dvěmi národy. Já to jaksi moc nevnímám a ani jsem nic takového nezažila.

Jiřina Šiklová
Sociološka, publicistka, Praha.
Rozdělení zasáhlo do života Romů významně a negativně. Většina z těch, co žili tehdy v Čechách a na Moravě, byli Romové ze Slovenska a neměnili svoji národnost. Za socialismu se totiž o národnostech skoro nemluvilo. Nebyli ani trvale hlášeni na území ČR a později si nezažádali do předepsaných 18 měsíců o české občanství. Buď to nepochopili, nebo je to nezajímalo. Proto později tito zde žijící občané – Romové – zůstali bez občanství a stali se z nich stateless. Takže studenti z katedry sociální práce Karlovy univerzity později tyto romské rodiny objížděli a pomáhali jim pochopit, jak a proč je nutné vyřešit i otázku občanství. U většiny se to podařilo dodatečně napravit. **(pp)**

Poděkování Rostislavu Kroščenovi

Rostislav Kroščen z Bohumína věnoval Společenství Romů na Moravě 15 000 Kč. Peníze budou využity částečně na mikulášské balíčky pro děti na pobočkách SRNM. Rostislavu Kroščenovi za jeho příspěvek děkuje SRNM i Romano hangos. **(red)**

Chatrče v lesích, jídlo na smetišti

Rozdělení Československa pro Romy znamenalo velký, dost nepříjemný zásah do života. Dodneška se potýkají např. s nedořešeným občanstvím a z toho se pak odvíjí další problémy. Romové kvůli tomu přicházeli o bydlení, neboť neměli nárok na státní podpory.

Byl jsem svědkem toho, kdy veliké skupiny Romů ze Slovenska v Čechách živořily, dokonce si v českých lesích stavěly chatrče nebo jen stany a živobytí si zajišťovaly obcházením smetišť a popelnic po sídlištích. V jiných případech početné rodiny ze Slovenska navštívily rodiny v Čechách, které žily v malometrážních bytech, ty pak na nátlak obcí dostávaly výpověď z nájmu bez soudu nebo jim jednoduše dále nebyly prodlouženy smlouvy. To proto, že skoro každý Rom například v naší vyloučené oblasti má smlouvu na dobu určitou.

Všem je známo, že většina Romů vlastně pochází ze Slovenska, takže svázanost je tam hodně veliká a Romové tvrdí, ze byť je demokracie, tak příliv slovenských Romů je majoritní společnosti trnem v oku. Sám chápu, že příliv by až tak nevadil, kdyby přicházeli lidé, kteří mají co nabídnout a jsou vzdělaní. Na druhé straně by si měly oba státy být vědomy, že tato situace je pozůstatkem obou států a že přesto, že jsme dva samostatné státy, tak bychom se měli stavět k těmto lidem jako bratrům a sestrám. Každý z nich je obrazem národa československého.

Emil Voráč
Předseda sdružení Khamoro-Romské integrační centrum Chodov (www.khamoro-chodov.cz).

Rozdělení bez souhlasu obyvatel

Romové usídlení v Česku k nám po válce téměř všichni přišli ze Slovenska. Ty, kteří byli před válkou obyvateli Čech, Moravy a Slezska, téměř stoprocentně vyhubil nacismus. Na Slovensku velká část přežila. Přišli sem hledat lepší živobytí, stát podporoval jejich stěhování zejména do pohraničí po odsunu Němců, aby zde pracovali. Měli československé občanství.

Naši republiku rozdělili demokraticky zvolení představitelé bez souhlasu jejích obyvatel zcela mocensky, svévolně, bez ohledu na to, jaké obtíže a škody tím způsobí mnohým občanům, na prvém místě Romům. Stalo se to bez uvážení, bez přípravy, bez souhlasu občanů. Ti Romové, kteří žili na území České republiky neměli pak její občanství. Stali se tak cizinci ve své vlasti, v níž po dvě až tři generaci už žili. S tím byla spojena ztráta práv občana ČR. Nedovedli si sami většinou vyřídit na úřadech nové doklady, nové občanské legitimace atd. I když jim několik romských institucí pomáhalo, trvalo řadu let, než se jejich osobní doklady daly do pořádku.

Myslím, že by se Romům žilo jak na slovenské straně, kde je životní úroveň Romů ještě nižší a rasismus vystupňovanější než zde, tak u nás lépe v nerozdělené republice. Vždyť se zpřetrhaly i rodinné svazky a možnost pomoci.

Eva Dobšíková
Bývalá učitelka romských dětí.

První housle hrál Klaus a Mečiar

Rozdělení Československa si dodnes vykládám jako tragický výsledek díla pánů Klause a Mečiara o rozdělení sfér vlivu. Nacionalisté, jichž k tomu využili, v tom hráli druhé housle. Většině rozumně uvažujících příslušníků obou národů to bylo líto, byť jsou dnes ty státní hranice jen hranicemi správními v rámci Evropské unie.

„Demokracie“ se budovala tak překotně, že se subjekty demokracie, tedy občané, nesměly k objektu vůbec kvalifikovaně vyjádřit. Slováky budu pokládat do konce života za „špatné cizince“, protože ta kulturní, geografická a jazyková blízkost je osudová. Podobné jsou i problémy, jež mají menšiny žijící na českém a slovenském území. Nemám teď na mysli jen tu romskou, ale třeba bývalou německou v Česku a maďarskou na Slovensku. Do vztahů s menšinami se v závislosti nejen na inteligenci, ale i na společenské atmosféře stále promítá málo snahy o skutečné porozumění a pochopení druhé strany, snahy o skutečný dialog. Z toho vyplývá většina konfliktů. K jejich umenšení nejvíce pomůže čas a opravdová snaha obou stran překonat příkopy. To poslední záleží na nás všech.

Milan Daniel
Jednatel sdružení Most pro lidská práva (www.mostlp.org).

Multi-kulti koncert u Velblouda

ČESKÉ BUDĚJOVICE – V českobudějovickém klubu a café Velbloud se v úterý 24. listopadu konal koncert, organizovaný Sdružením pro probaci a mediaci v justici (SPJ) v rámci projektu Žijeme spolu.

Vystoupily etno a world music skupiny Maleedivy z Prahy a El Tenere z Českého Krumlova a romská kapela Barevná hudba z Jindřichova Hradce, taneční soubor předvedl orientální a cikánské tance. V publiku se sešli odborníci ze státních institucí i neziskových organizací, Romové i obvyklí návštěvníci klubu. Společně si tak mohli vychutnat jak pestrý kulturní program, tak ukázky různých národních kuchyní, zatančit si a pobavit se.

Akce navazovala na kulatý stůl, který se týž den uskutečnil na Krajském úřadě Jihočeského kraje, a na němž SPJ prezentovalo své aktivity v jižních Čechách: službu Mentor, projekty Posílení rodiny a Žijeme spolu. Setkání se zúčastnily tři desítky odborníků z oblasti sociální práce a trestní justice, včetně ředitelky odboru prevence kriminality Ministerstva vnitra ČR Jitky Gjurčové a náměstkyně hejtmana Jihočeského kraje Ivany Stráské. V odpoledním workshopu se účastníci pokusili najít odpovědi na otázky spojené s citlivým tématem soužití majority s romskou menšinou, zejména na otázku, jak udržet romské děti v procesu vzdělávání.

Pětiletá historie působnosti SPJ v Jihočeském kraji se datuje již od pilotního ověření služby Mentor pro romské klienty Probační a mediační služby ČR v letech 2004–2005. Účelem služby je motivovat tyto klienty k úspěšnému vykonání uloženého alternativního trestu nebo opatření a snížit tak rizika recidivy a prohlubujícího se sociálního vyloučení. Službu poskytuje romský mentor: vyškolený laik, kterého s klienty spojuje příslušnost k romské komunitě, jazyková a kulturní blízkost. Právě tato sounáležitost, vyjádřená mottem služby „Romové pomáhají Romům“ umožňuje překonat zakořeněnou nedůvěru romských klientů ve státní instituce. Mentor se tak stává mostem mezi klientem a justicí, mezi minoritou a většinovou společností. Od začátku realizace služby bylo v Jihočeském kraji vyškoleno dvanáct romských mentorů, kteří službu poskytli zhruba 250 klientům.

Průměrná úspěšnost jejich intervence se pohybuje kolem 50 %, což je v případech klientů, kterým by byl bez zásahu mentora alternativní trest přeměněn na trest odnětí svobody, velmi významné číslo. V červnu 2009 získalo SPJ za službu Mentor prestižní ocenění v soutěži inovativních projektů v oblasti trestní justice Crystal Scales of Justice, vyhlášené Evropskou komisí a Radou Evropy.

Více informací o projektech SPJ a jejich výstupech můžete získat na webových stránkách www.spj.cz a www.mentoring.spj.cz nebo od koordinátora projektů Marka Demnera, demner@spj.cz, tel.: 296 180 297.

Eva Müllerová, Marek Demner

Romská mládež z ČR, SR a Maďarska v USA

Michal Donahue (54), učitel vůdcovství a lídr nevládní organizace Critical Mass Leadership Education (CMLE) v kolorádském Denveru v USA, pracoval letos v létě s romskou mládeží. Byl jsem jedním z těch romských teenangerů, kteří se zúčastnili programu Emerging Youth Leaders (Objevování mladých lídrů). Využil jsem proto příležitosti a pro čtenáře Romano hangos mu položil pár otázek.

Co byste řekl čtenářům RH o vaší organizaci? Jak se jmenuje, kde sídlí a proč existuje?

Jmenuje se Critical Mass Leadership Education. Jsme nevládní organizace a nezisková společnost sídlící v USA. Naším cílem je vést lidi, aby nabyli zkušeností, které by jim pomohly ovlivnit jejich prostředí. Naším posláním je spolupracovat s jinými skupinami, aby se zvýšila jejich kvalifikace a dovednosti a mohly samy uspořádat projekt. Domníváme se, že je třeba, aby lidé byli schopni znovu získat myšlenky, činnosti a tradice z minulosti. Stejně jako opustit myšlenky a tradice, které již konkrétním společnostem, např. Romům, a lidstvu jako celku neslouží. Myslíme si, že lidstvo si může za určitých okolností osvojit návyky a vzorce, které mohou být nebezpečné.

Letos v létě jste jeden z těchto programů zaměřili na mladé Romy z ČR, SR a Maďarska. Proč? Co vás přimělo k práci s Romy?

CMLE má za sebou už řadu programů s mladými lidmi. Mnoho z nich stejně jako tento byly podpořeny a hrazeny Ministerstvem zahraničí USA. Většinou šlo o projekty zaměřené na teenangery z komunit podobných Romům. Když jsme dostali možnost navrhnout americkému ministerstvu zahraničí projekt, napadli nás Romové, protože cítíme, že oni jsou nejnepochopenější společností ve světě. Romy po světě najdeš všude, ale málo Romů ve světě je oceňováno.

Kolik lidí se zúčastnilo programu Emerging Youth Leaders?

Bylo to 18 teenangerů a tři učitelé z USA, 18 romských studentů z Česka, Slovenska a Maďarska a po jednom učiteli z každého tohoto státu, plus zaměstnanci naší organizace Critical Mass Leadership Education a náš významný partner Orbis Institut z Bratislavy a jeho zaměstnanci.

Co ti dala práce s dětmi?

Já chci, aby moje malé děti prožívaly slibnou budoucnost. Jejich budoucnost nebudu dlouho sdílet. Chci ale, aby ten čas byl pro všechny bezpečný a plný možností. Svět potřebuje ochotné lídry, kteří by dělali těžká rozhodnutí. Lídry společnosti, kteří budou ovlivňovat i životy mých dětí. Vaše generace po celém světě bude dělat ta nejobtížnější rozhodnutí pro náš svět. Naneštěstí možná i pro Romy, nyní je svět globální a zdá se, že řady národů se mění. Podívej se, jak je lehké pro mě, starého muže z amerického centra, potkat mladého člověka jako jsi ty, z nové země Česká republika, syna staré rasy, kterou nyní nazýváme Romové, povídat si, zatímco cestujeme v metru v hlavním městě Spojených států. Za dva dny budeš ve střední Evropě a já v Denveru. Chci teď ovlivnit mladé lidi, aby byli připraveni použít představivost, zvídavost, tvořivost. Ale také se domnívám, že svět se mění, a to tak rychle, že může vyžadovat nové myšlení pro naši vzájemnou bezpečnost. Romové mají světu mnoho co nabídnout a být Rom neznamená být osobou, předurčenou stále žít ve stínu předsudků a stereotypů. Romové jsou i ti, kteří pracují na vývoji kupředu, i vy můžete ovlivnit svět jako lídři. Toto zajistí bezpečnost a naplněnou budoucnost mých dětí.

Co bylo nejtěžším úkolem pro romský tým?

Jazyk představoval velkou obtíž. Myslím, že jsme u toho zažili dost zábavy. Všichni jsme se chovali tvůrčím způsobem a používali vlastní představivosti. Sledovat vás jednotlivě byla radost a silný zážitek. Navzájem jsme se dorozumívali mnoha jazyky. Takže je vidět, že romská mládež je vycvičená na vyšší úrovni než ostatní. Romové mají šance být něco víc, než říkají ty věčné historky o nich, založené na zevšeobecňování, předsudku, vině či ostudě.

Přemýšlíte o dalším programu pro romskou mládež?

Ano, mohlo by být přirozeným pokračováním tohoto a věříme, že účastníci ze všech zemí včetně USA předvedou mnoho vlastních dovedností.

Ptal se a z angličtiny přeložil Mižu Mižigár

O romane čhave andal e ČR, SR the Ungaria andre USA

O Michael Donahue (54) sikhavel le lidren, the jov korkoro hino lidros andre navladno organizacija Critical Mass Leadership Education (CMLE) andro koloradsko Denver andre Amerika, kada ňilaj has le romane čhavenca. Me korkoro somas jekh ole čhavendar, so pes thode andro kada programos, the perdal tumende, so genen o Romano Hangos rozgindʼom peske, kaj leske dava vajkeci phučibena.

So bi phenehas kolenge, so RH genen, pal tumari organizacija? Sar pes vičinel, kaj terdžol, the soske egzistinel?

Amari organizacija pes vičinel Critical Mass Leadership Education. Amen sam navladno organizacija the nachasnakero jekhetaňiben, so hiňi andre Amerika. The amaro than hino te ľidžal le ternen manušen, kaj te džanen buter, kaj paľis te ovlivňinen peskero pašaľipen. Amen egzistinas sar čačikaňi organizacija, so del godʼi, the amen sam bičhade te avel le avre skupinenca, kaj len te avel kvalifikacija, the kaj te džanen sa, hoj te keren korkore peskere projekti.

Amen pačas, kaj le manušenge kampol te birinel te lel pale o gondoľišagi (mišľi), oda so kerenas, the tradiciji andal o čirlatuňipen; avkes sar te paľikerel tele (vzdát se) ajse vecen, save imar na buťaren (na keren buťi) perdal e konkretno společnosťa (he o Roma), the vaš o manuša sar calkos. Amen šunas, kaj sar predžal šelberš, o manuša na prisikhľile kijo nalačho (nedostatek), kaj na chasňaren varesave manušikane fundamentune zdroje. Amen savore phenas, kaj le manušen hin formi sikhľipnestar, the te lel peske varekastar, so šaj aven bibachtalo.

Kada ňilaj kerenas varesavo programos le terne Romenca andal e Čechiko, Slovensko the Ungaria. Soske? So tumen thoďa te buťarel le Romenca?

E CMLE imar kerelas buter projekti le terne manušenca. Buter lendar sar kada enas zaačhade the počimen le Ministerstvostar pro cudzini andre USA.

But projekti le teenagerenca, so hine jekhbuter andal o komuniti maj sar o Roma. The amen has šanca te prithovel le Ministerstvoske pro cudzini andre USA varesavo projektos, avle amenge pre godʼi o Roma, bo amen šunas, kaj jon hine nekgoreder achaľarde manuša andro svetos. Le Romen pal o svetos arakhes všadzi, aľe igen čepo lendar achaľarde.

Keci manuša pes thode andro kada programos?

18 teenageri the sikhľarde andal e USA, the 18 študenta andal e Čechiko, Slovensko the Ungaria, the trin sikhľarde andal o sako štatos, the o buťarde andal e amari organizacija Critical Mass Leadership Education. The mek amaro lačho partneris o Orbis Institut Požomate u leskere buťarde.

So tumenge diňa buči le Romane čhavenca?

Me kamav, kaj mire terne čhavore te dživen zoralo tajsaskero koter. Me na dživava andro lengero tajsaskero koter but. Kamav, kaj oda savoro te avel bikido (bezpečné) the pherdo šajipenenca. Andro svetos kampol lačhejileskere lidren, so bi kerenas phare rozgindʼipena. Lidren la substancijaha, so čerinena dživipena mire terne čhavorengere. Tumari generacija, pal calo svetos kerela nekphareder rozgondiďipena perdal amaro svetos. Mek pre bachťate šaj he predal o Roma, akana o svetos hino globalno the zdel pes, kaj but o naciji pes čerinen. Dikh, sar has predal mande loko, phure muršes andal o americko centros, te zdžal pes tuha, terne manušeha sar tu, andal e nevi phuv Čechiko Republika, phura fajtakera čhas, sava akana vičinas Roma, te vakerel tuha, kana phiras dromenca andro metros andro angluno foros andre Amerika, the tel o duj džives tu aveha andre maškarutňi Europa u me pale Denveriste.

Kamav akana le terne manušen te kerel aver, kaj te aven pririchtimen te džanel te chasňarel e fantazija, phučkeriben, keriben u te dživel andro dživipen pherdo šajipena, savo del le čirlatuňipeneske paťiv, aľe tiž duminav, kaj o svetos pes čerinel, he čerinel pes avka sig, kaj šaj mangel nevo gondoľišagos predal amari bezpečnosťa. Le Romen hin le svetoske but so te del u te avel Rom na džanľol manuš, vareko sar tu, predurčimen te dživel andre učhal predsudkenca the stereotipos u pašal but nipi vičinen le Romen kolen, so buťaren sar tu, kaj pes te dochudes varekaj, ta he tumen šaj čerinen svetos sar o lidra la substancijaha. Kada kerela mire čhavenge bezpečnosťa the pherdžardo tajsaskero koter. O manuša sar tu, the aver, so pes angažinen, achaľona, so lenge kampol, na te avel čačes lidros, aľe ča te avel tromado te phundravel o hangos.

Savi has nekphareder uloha perdal romano tímos?

E čhib has phari, the mek čušagošno dikhiben predal amende savore, duminav. Amen savore but kerahas the chasňarahas peskeri fantazija. Te dikhel pre tumende jekhes pal aver has loš the mek zoralo dikhiben. Leper, kaj vakerahas but čhibenca maškar peste. Ta hin te dičhol, kaj o romane čhave hine sikhade avri pre varesavo than, vareso buter sar aver, kaj lengere dživipena našti te jel ňič aver ča zor te avel predurčimen. Bo te le Romen nane šancija te avel achaľarde vareso buter sar o labdišagi pal o Roma. Savorodženegeripen, predsudki, doš, he varekana ladž. Tiž duminav, kaj o školi šar keren romane študentengere skupini, save paľis ča phenkeren, so lenge has phendo.

Duminen mek pal kada programos perdal o romane čhave?

Hi, oda šaj keras het kada pale, the pačas, kaj o čhave andal o savore štati the andal e Amerika sikhavena, so džanen, kaj o štati, kaj dživen, len te zaačhen.

Phučelas the andal e angľiciko čhib prethoďa o Mižu Mižigár

Michael Donahue má přátele po celém světě. Foto: Internet

Nová studie Džena

PRAHA – Ivan Veselý, předseda Asociace romských iniciativ Evropy v České republice, spolu s členy asociace uspořádal 12. listopadu v pražském Domě národnostních menšin tiskovou konferenci na téma Dvacet let od sametové revoluce. Představil na ní obsáhlou studii Dvacet let rozvoje, stagnace nebo úpadku?

K dispozici je v kompletní verzi na stránkách www.dzeno.cz.

Iveta Demeterová

Znáte brněnský cimbál band Oračkovci?

Mire dades he mire bačis prindžaren. O Jankus hino miro dadoro he o Peťkus miro bačis. Sodujdžene pes uľile andre Holumnica paš Kežmarkos. O Jankus bašavel pre brača andre Brněnsko cimbal band, kaj o Peťkus hino cimbalmošis. Andre kaja skupina hino primašis o Vilkus Oračko, mra dakro bratrancos. Pre klarineta bašavel raklo, profesoris pre stredno škola, he igen lačho manuš o Aleš Krejčík. Pre bugova cirdel tiž baro frajeris, raklo František Veselka. Dujto bračista hino le Vilkuskro phraloro – Paľo Oračko. Savore hine igen lačhe lavutara. Bašaven andre vinarni, pro festivali pro Čechy, pre Slovensko, he andro hoteľa. Zabašavena tumenge klasicko hudba, ľudovky, he moderne giľa andro lengre verzije. He me lenca varekana giľavav, sar hin časos. Me len igen rado šunav.

Mého otce a mého strejdu asi znáte. Janko je můj otec a Peťko strýc. Oba dva se narodili v Holumnici poblíž slovenského Kežmarku. Janko nyní hraje na violu v Brněnském cimbál bandu, kde je Peťko cimbalista. V této skupině dělá primáše Vilo Oračko, bratranec mojí maminky. Na klarinet hraje necikán, profesor na střední škole a opravdu moc dobrý člověk Aleš Krejčík. Basu tahá také velký „zabiják“, necikán František Veselka. Druhý violista je Vilkův brácha – Paľo Oračko. Všichni jsou moc dobří muzikanti. Hrají dost často ve vinárnách, v Čechách hodně na festivalech, na Slovensku v hotelech. Zahrají vám jak klasickou hudbu, tak lidovky či moderní písničky ve vlastních verzích. Také s nimi někdy zpívám, když je čas. Velice ráda je poslouchám.

Lucie Sharrii Oračková

co na to naši čtenáři?

Jedné z nejvýznamnějších romských umělkyň v Rakousku byl udělen titul profesorky. Spisovatelka a malířka Ceija Stojka, která přežila Osvětim, titul obdržela 16. října 2009 od rakouské ministryně pro kulturu, dr. Claudie Schmied. Titul byl Ceije Stojce udělen za její mnohaletý boj proti rasismu především na školní půdě.

Eva Zdařilová, Romano džaniben, Praha

Obracím se na Vás s poděkováním za to, že v Romano hangos konečně vyšel článek o časopise Kereka. A tak se dostal zase trochu dál. Já Kereku čtu. Má zajímavý obsah. Když jsme měli vstoupit do EU, tak všichni, co čtou Kereku, se tam mohli dočíst podrobnosti o vstupu do EU. Prostě vše, co potřebného o tom máme vědět. Slečna Tuliová se mi v rozhovoru líbila proto, že mluvila rozumně a hlavně skromně. To oceňuju. Jinak jako čtenářka Romano hangos chci váš celý tým pozdravit a popřát hodně úspěchů ve vaší náročné práci. Pozdravujte ing. Holomka. Pane Pečínko, líbí se mi, že jste člověk, se kterým Romano hangos nezanikne. Staráte se o články a cítím, že budete pokračovat ve šlépějích ing. Holomka. Nezklamte. Do této doby jste perfektní a akurátní.

Magdaléna Mandatová, Olomouc

Z reakcí na www.romea.cz na článek Irena Bagárová: Dluhům a drogám se vyhnout obloukem (RH 20-2009):

Paní Bagárová, jsem Rom. Jsem v pohodě a nemusím kvůli tomu kouřit trávu. Takových pracovnic je v Česku hodně, jejich práce si vážím, jen mi to prostě přijde takový, že nic moc neřeší… Jinak je to upřímnej, přímej rozhovor.

Tomáš, Česká Lípa

Z reakcí na www.romea.cz na anketu Který politik po roce 1989 nejvíc prospěl Romům? (RH 20-2009):

Zcela určitě to byl Václav Havel, který se svojí armádou expertů přišel na nápad, jak se zbavit Romů, a podepsal zákon o českém občanství. Dále to byl Miroslav Sládek, kterému dveře do parlamentu otevřel český národ, který prohlásil, že pokud se dostane k moci, tak druhý den otevře Terezín, aby fungoval tak jako předtím. Dále ODS a její národní zájmy zakoupit letenky Romům do Kanady nebo postavení vysokeho plotu s elektrickým napětím, viz Liana Janáčková z Ostravy. Dále velký vůdce Čunek, který Romům pomohl a v noci je deportoval za asistence policie autobusy na připravené místo. Čunek dále otevřel celostátní nenávistnou propagandu proti Romům a byl oslavován tak jako Sládek. Politika od roku 1989 měla za cíl pronásledovat, nenávidět, nezaměstnávat Romy, pěstovat nadále romské projekty za účelem finančně lukrativních příjmů a podporovat emigraci Romů za účelem zbavit se Romů v ČR. Romům prospěl útěk z rasistických států a nová životní cesta v nové společnosti. Ten, kdo přemýšlel o svých dětech, jejich vzdělání a budoucnosti, z bývalého Československa a dalších států komunistického fašismu odešel a začal nový život. Většina Romů, Čechů, Slováků a dalších občanů bývalého Československa byla obelhána. Dnes jsme opět oběti politických lží a naše vzájemná nenávist je to, co současné politické kruhy potřebují. Prostě štvanice lidí proti sobě.

Marek Demeter, Kilkenny, Irsko

Dlouho jsem přemýšlela, koho budu volit na jaře. Dokonce jsem si řekla, že budu volit KSČM. Protože se žilo jaksi lépe, byla lepší morálka, nebyly tu automaty a drogy, kvůli kterým musíme být stále ve střehu a chránit před nimi naše děti. Po dlouhém přemýšlení jsem si ale uvědomila, že oni Romům sice dávali práci, ovšem jejich vzdělávací politika vůči Romům byla na bodě mrazu. Oni nepotřebovali uvědomělé a vzdělané Romy, dávali je do zvláštních škol. Proto je volit nebudu. Kdyby komančové už před lety romské děti nedávali houfně do zvláštních škol, nemusel by být dnes takový problém.Vše se odvíjí právě od vzdělání. Sama si to neumím vysvětlit, proč se tak dělo. Nevěřím, že romské děti byly tak špatné, aby je museli houfně dávat do zvláštních škol. Teď už se to lepší, ale bude ještě dlouho trvat, než se napraví to, co komančové s romskými dětmi zanedbali. Chtělo by to vyštrachat nějaké archivní zprávy o Romech ze schůzí ústředního výboru KSČ. Mě by dost zajímalo, jaké postoje měli k Romům. Na jedné straně jim dávali jistotu v zaměstnání nebo pár šupů na letní tábor pro děti atd. A na druhou stranu je udržovali v nevzdělanosti. A teď, babo raď, jestli skutečně podpořit Paroubka, nebo mají houfně všichni Romáci volit zelené a podpořit ty, kteří se snaží pomáhat Romům hlavně ve vzdělání.

Jinak za politiky, kteří Romům prospěli, považuju Václava Havla, Petra Uhla, Emila Ščuku, Michaela Kocába, nynějšího premiéra Fišera, ale od určité doby i Václava Klause. Změnila jsem na něj názor. Taky si vážím Ondřeje Cakla, i když to není politik. Je jich víc, kteří se opravdu snaží, a těm všem patří dík. A na konec by bylo dobré, aby si Romové toto uvědomili, všem těmto lidem poděkovali, sami se snažili jim pomáhat a ukázat, že nejsou špatní. Tím, že někteří Romové dělají negativní věci, se těmto bojovníkům hází klacky pod nohy a jim se pak těžko pracuje. Proto se musí snažit i Romové samotní, a bude všem dobře. Akorát náckům ne, protože bychom jim tak vzali vítr s plachet.

Jana, Praha

Politik, který prospěl po roce 1989 Romům, byl Miroslav Sládek!!!

Blažena Kňákalová, Mnichovice

www.romea.cz
Romský informační portál

Čtyři stovky lidí na brněnském…

Třešnička na dortu – Dance The Yard. Na místě postojí málokdy.

Šarlota Filová opět s přehledem.

Skupinu Bongáči dali dohromady žáci Základní školy Křenová v Brně.

Atmosféra na Flédě houstne, takto vyzerajú rozhicovaní Dežavu v plné parádě.

Kytarista Adam z Al-Yaman.

Bojová pracovní porada organizátorek „za pochodu“.

Dokončení ze str. 1

níka Petra Kotiše. Ačkoliv se jednalo o program věnovaný začínajícím hudebníkům, publikum je svými aplausy, tancem a zpěvem hostilo jako ty největší profesionály. Mezitím v předsálí roztáčel své vinyly Dj Click Joe, který doplňoval už tak hudebně nabitý večer mixy nu jazzu a funku. Energii z rozjařených návštěvníků festivalu využila formace Al-Yaman, která odstartovala hlavní program festivalu.

Zpěvačka Ashwaq z Jemenu ovládla pódium nejen orientálními tanci, ale zejména svým uhrančivým zpěvem s vůní dalekého Orientu. Ashwaq neváhala přizvat na pódium i malé tanečníky z publika, kteří si svou odvahou a tanečními kreacemi získali zaplněnou Flédu. Zazněly písně jak z debutového alba Hurriya, tak novinky z připravovaného alba.

Po lidových písních Jemenu a arabského světa v elektronickém hávu nastoupil na pódium vrchol večera – Cigánski diabli. Kritiky opěvovaný orchestr ze Slovenska, složený z těch nejlepších romských hudebníků, sbírá ocenění a uznání po celém světě. Přestože první polovina vystoupení byla narušena špatným zvukem, technické nedostatky přebila virtuozita tohoto jedinečného seskupení. Jeho síla tkví především v osobitém aranžmá tradičních romských písní či jazzových standardů, které jim dodávají nové rozměry. Jazzová klasika Josepha Kosmy Autumn Leaves, tradiční cigánský čardáš, židovský klezmer a další hudební lahůdky uspokojily i toho nejnáročnějšího posluchače.

Klasiku založenou na cimbálu, violoncellu či klarinetu vystřídalo nefalšované cigánské funky. Brněnští mladí muzikanti Make It Funky s výraznou zpěvačkou Evou Bagárovou nastolili nová pravidla a zakázali stabilní postoj. Hýbat se musel každý. Romské texty do veselých rytmů, divadelní performance, taneční battle, pódium otevřené komukoliv z publika. Není divu, že kapela přidávala třikrát a po dvou hodinách své show opouštěla roztančený dav.

Festival Django Fest opět nezklamal a naservíroval návštěvníkům nejen hudební zážitky, ale i příjemnou atmosféru, rozhovory s hudebníky, taneční maraton a svou multikulturní energii.

Kateřina Švidrnochová
Foto: Nikola Čempelová, Tomáš Janko a Jitka Martínková

Akrobacie Dance The Yard a obdivně zírající publikum.

Skoro rembrandtovské motivy, chtělo by se říct.

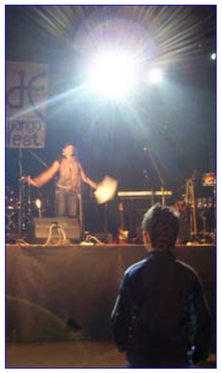

Moderátorka téměř jako zjevení.

Arabština zpěvačky Ashwaq Abdully Kulaibové z Al-Yaman fascinovala celý sál.

ze zahraničí

KOŠICE – Strana rómskej koalície (SRK) považuje mandát Miroslava Daňa, jediný, ktorý SRK získala 15. 11. vo voľbách do krajov, za veľký úspech, informoval predseda SRK Gejza Adam. Do parlamentu Prešovského samosprávneho kraja sa Miroslav Daňo (SRK) dostal s 2 491 hlasmi, ktoré získal v okrese Vranov nad Topľou.

BRATISLAVA – Kupovanie rómskych hlasov vo voľbách do krajov možno vyústi do spolupráce Strany rómskej koalície (SRK) a Rómskej iniciatívy Slovenska (RIS). Zmienil to predseda SRK Gejza Adam a predseda RIS Alexander Patkoló. Sú presvedčený, že ak by nedošlo ku kupovaniu hlasov, rómski kandidáti by získali viacej podpory. Kupovanie rómskych hlasov sa podľa neho stáva už tradíciou.

BRATISLAVA – Žiadny volebný zákon nezakazuje poskytnúť dopravný prostriedok na prevoz ľudí do volebnej miestnosti a mať lístok s menami kandidátov. Povedal to slovenský europoslanec Boris Zala (Smer-SD). Podľa neho je spájanie tohto prevozu ľudí s trestným činom podplácania demagógiou. Podpredseda SDKÚ-DS Ivan Mikloš kontroval skutočnosťou, že Rómovia, ktorí sa do údajného kupovania hlasov zapojili a na lístkoch mali napísané mená kandidátov, mali priznať, že im bolo zaplatené.

BUDAPEŠŤ – Kvůli potyčkám mezi místními Romy a členy zakázané extremistické neofašistické Maďarské gardy oblíčila maďarská policie 16. 11. město Sajóbábony. Incident odstartovala nepovolená demonstrace stoupenců neofašistického Hnutí za lepší Maďarsko (Jobbik) a Maďarské gardy na okraji města. Neofašisté provokativně projížděli auty romskou čtvrtí. Celkem se do šarvátek zapojilo na každé straně asi 100 osob. V průzkumech veřejného mínění má Jobbik podporu asi 12 procent Maďarů.

DEBRECÍN – Odvolací soud v maďarském Debrecínu vynesl tři doživotí ve věci lynčování učitele Lajose Szögiho v obci Olaszliszka. Před soudem stanulo osm pachatelů. Szögi v říjnu 2006 autem srazil romské dítě a obyvatelé romské osady před zraky Sögiho dvou dětí vytáhli učitele z auta, mlátili ho a kopali do hlavy, až zemřel. Romské dítě zranění neutrpělo. Mezi odsouzenými je matka dítěte, otec a dva bratři. Otec a další dva pachatelé dostali doživotí, ostatní 10 až 17 let.

BRATISLAVA – Cítia sa byť zdraví, hoci bývajú často chorí. Aj tak by sa dali vyjadriť výsledky výskumu Slovenskej akadémie vied, ktorý sa uskutočnil v 657 rómskych domácnostiach na Slovensku. Podľa zistení výskumu žije v chatrčiach už len 6 percent z nich, ale až 53 percent obýva takzvané subštandardné byty. To sú byty, ktorým chýba voda, elektrina, osvetlenie či ďalšie základné služby. Rómovia sa dožívajú o 10 až 15 rokov nižšieho veku ako väčšinové obyvateľstvo.

BRATISLAVA – Zoskupenie ľudí Žiadne výhody Cigánom už na webe neexistuje. Slovenskú protirómsku skupinu v rámci sociálnej siete Facebook, ktorá dosiahla rekordný počet 70 tisíc fanúšikov, zrušil samotný prevádzkovateľ siete. Po tom, ako na výzvu filtrovať rasistické diskusie, nereagoval administrátor skupiny, obrátilo sa občianske združenie Ľudia proti rasizmu priamo na americkú centrálu. Facebook zareagoval a skupinu, ktorej fanúšikovia posielali Rómov do plynu, zrušil.

ŠTRASBURG – Slovensko by malo zlepšiť poskytovanie vzdelávania v menšinových jazykoch na všetkých úrovniach školstva. Malo by sa tiež postarať o rozšírenie televízneho a rozhlasového vysielania v menšinových jazykoch, a to aj v súkromných vysielacích spoločnostiach. Vyplýva to z odporúčaní Výboru ministrov Rady Európy (RE), ktorý tak reagoval na najnovšiu správu nezávislých expertov o stave menšinových jazykov na Slovensku.

KOŠICE – Redaktori Rómskeho mediálneho centra (MECEM) požiadali vedenie mesta Medzev, aby do knihy venovanej vyjadreniam osobností o Rudolfovi Schusterovi, ako predstaviteľovi Karpatských Nemcov, na ktorú mesto získala dotáciu z Úradu vlády SR pre podporu kultúry národnostných menšín a etnických skupín vo výške 20 000 eur, bola začlenená aj kapitola o jeho zodpovednosti za vytvorenie rómskeho sídliska Lunik IX.

(www.mecem.sk, www.rnl.sk, www.romea.cz, Právo, pp)

ROTA radio
romské rádio
nejen pro romy
Rádio Rota, Španělská 6, 120 00, Praha 2,
Tel./fax: +420 / 222 987 677, 222 944 393
www.radiorota.cz; e-mail: iveta.demeterova@radiorota.cz

Adresa redakce Romano hangos a Společenství Romů na Moravě

Bratislavská 65a, Brno 602 00
tel.: 545 246 673 www.srnm.cz
číslo účtu: 27-488570217/0100

SRNM

Muzeum romské kultury

Bratislavská 67, 602 00 Brno, tel.: 545 571 798, 545 581 206,
fax: 545 214 418, gsm: 608 972 782
e-mail: media@rommuz.cz, www.rommuz.cz
MHD: tram. 2, 4, 9, zast. Tkalcovská, tram. 3, 5, 11, zast. Dětská nemocnice

MUZEUM ROMSKÉ KULTURY

Program na prosinec 2009

6. 12. 2009 neděle

Vstup do všech výstavních prostor ZDARMA.

Výstavy:

Svaz Cikánů-Romů 1968–1973. Z historie první romské organizace. • *Výstava potrvá do 21. 3. 2010*

Autorská výstava z muzejního fondu písemného materiálu při příležitosti 40. výročí založení Svazu Cikánů-Romů. Výstava popisuje činnost této významné romské organizace. Od svého založení v roce 1968 usilovala všemi směry o uchování romské svébytnosti. Snažila se dosáhnout zastoupení Romů v oblasti politické, kulturní i sociální. Konečně se Romové mohli spolupodílet na řešení svých problémů. Na mezinárodní úrovni se Romové z Československa aktivně podíleli na ustavení Mezinárodní romské unie. S postupující normalizací byl Svaz v roce 1973 zásahem státu zrušen.

Doprovodná akce:
3. 12. Beseda s pamětníky Svazu Cikánů-Romů

Vzpomínkový večer vedle podávání číše vína zpříjemní také romská hudba; účast přislíbili legendární hudebníci z doby svazu (např. cimbálová kapela Eugena Horvátha, členové kapely Bagárovci a možná i další).
Součástí akce bude historicky první udělení **CENY MUZEA ROMSKÉ KULTURY.**
Začátek akce v 16^{00}.

Paramisa. Sintové a Romové ve fotografiích Rogiera Fokkeho. • *Výstava potrvá do 14. 3. 2010.* •

Nizozemský fotograf Rogier Fokke se už mnoho let zabývá portrétováním Sintů a Romů z různých zemí Evropy. Za pohledem každého zobrazeného člověka se skrývá osobní příběh, který často vypráví o vyloučení,

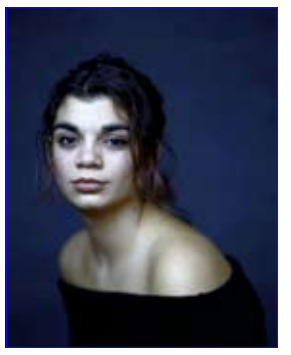

pronásledování či útěku. Na výstavě je ke shlédnutí reprezentativní výběr z této série.

Doprovodná akce:
10. 12. Promítání nizozemského filmu Jimmy Rosenberg: Otec, syn a talent, režie Jeroen Berkvens.
Film bude promítán v brněnském kinu Art, začátek projekce 21^{00}.

Snímek vypráví příběh Rosenbergů, světoznámé rodiny romských jazzových hudebníků. Tato akce probíhá za účelem připomenutí Mezinárodního dne lidských práv v Brně za podpory Nizozemského velvyslanectví v České republice.

Přednáška:

Přednáška z cyklu: Kdo jsou Romové?/Romské dítě v náhradní péči nazvaná **Romské děti v neromské rodině** se uskuteční **8. 12. v 17^{30}** v přednáškovém sále muzea. Vstup volný.

Přednáší Psycholožka a romistka **Mgr. Martina Vančáková**, která má v pěstounské péči dvě děti.

Založila a vede projekt Naše romské dítě.

Stálá expozice:

Příběh Romů (Etapa 1939–2005) – Na historické ose prezentuje hmotnou i duchovní kulturu Romů.

Otevírací doba • po zavřeno • **út–pá** 10–18, poslední vstup 17^{15} • **so** zavřeno • **ne** 10–17, poslední vstup 16^{15}

KNIHY NA PRODEJ

Ilona Ferková: ČORDE ČHAVE / UKRADENÉ DĚTI

Dvojjazyčná romsko-česká brožovaná kniha. Vyprávění ženy milující romský jazyk. S předmluvou Mileny Hübschmannové, jež autorce pomohla začít psát. Cena 35,– Kč + poštovné

Ladislav Herák-Arpy: ZA MŘÍŽEMI

(pravdivá zpráva o intrikách a násilí za zdmi věznic)
Zpověď člověka uvězněného ve valdické věznici plná zdrcujících zážitků. Cena 25,– Kč + poštovné

Vydalo SRNM, objednávky na tel.: 545 246 673, nebo na e-mailové adrese: rhangos@volny.cz

PŘEDPLATNÉ ROMANO HANGOS

Příjmení a jméno:	Ulice, číslo domu:
PSČ, místo:	Datum narození:
E-mail:	Telefon:
Název a sídlo peněžního ústavu:	Číslo účtu:
Název organizace:	Adresa:
IČO:	DIČ:
Počet objednaných výtisků:	Od čísla:

Způsob platby: ☐ hotově ☐ složenkou ☐ bankovním převodem bez faktury; variabilní symbol: ..... ☐ bankovním převodem na fakturu

Vyplněný formulář zašlete na adresu: Romano hangos, Bratislavská 65a, 602 00 Brno.
Komerční banka Brno-město; číslo účtu: 27-488570217/0100. Cena předplatného na rok 2009 činí 240 Kč.

BEZPLATNÁ PŘÍPRAVA ROMŮ NA VYSOKOŠKOLSKÉ STUDIUM

PŘIHLASTE SE!

DŽA DUREDER – POKRAČUJ II

- **Máte ukončené středoškolské vzdělání s maturitou?**
- **Nevíte co po maturitě?**
- **Uvažujete o studiu na VŠ?**
- **Chcete se přihlásit na VŠ?**
- **Potřebujete poradit s výběrem VŠ a oborem studia?**

Nic není tak složité, jak se na první pohled může zdát.

Občanské sdružení Slovo 21 již po sedmé vyhlašuje nabídku bezplatných přípravných kurzů na VŠ pro romské uchazeče z celé ČR!

Přípravné kurzy na VŠ jsou určeny pro romské studenty 2. a 3. ročníků SŠ, maturanty a absolventy středních škol zakončených maturitní zkouškou do 26 let věku.

Co je naším cílem?

- **Podporovat romské studenty, kteří se chtějí hlásit na VŠ.**
- **Informovat o možnostech studia na VŠ.**
- **Poradit s výběrem VŠ a oboru.**
- **Připravit studenty na přijímací zkoušky na VŠ.**

Jestliže váháte a nevíte, jaký obor studia a jakou VŠ si zvolit, rádi Vám poskytneme informace.

Kurzy budou probíhat od LEDNA 2010 do konce KVĚTNA 2010.

Nevíte, jak se přihlásit?

Přihlásit se můžete na telefonním čísle: 222 511 434,
e-mailem na: pripravastudentu@centrum.cz
nebo osobně na adrese: O. s. Slovo 21,
Francouzská 2, 120 00 Praha 2

Více informací o našem projektu naleznete na webových stránkách www.slovo21.cz . Zajímavé odkazy týkající se vzdělání na vysokých školách najdete na: www.dzadureder.cz.

TENTO PROJEKT JE SPOLUFINANCOVÁN EVROPSKÝM SOCIÁLNÍM FONDEM A STÁTNÍM ROZPOČTEM ČESKÉ REPUBLIKY.

EVROPSKÁ UNIE esf MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Romano hangos / Romský hlas. Vychází s podporou Ministerstva kultury České republiky. *Vydává Společenství Romů na Moravě.* **Registrováno Ministerstvem kultury ČR pod č. E 8154.** *Šéfredaktor:* **Pavel Pečínka.** *Redakce:* **Karel Holomek, Gejza Horváth, Ondřej Giňa.** *Sazba:* **Radim Šašinka.** *Externí spolupráce:* **Dana Teinitzer-Šarköziová, Brno; Kateřina Danyiová, Praha; Jakub Krčík, Praha.** *Elektronická verze:* **www.srnm.cz/cz/romanohangos.htm.** *Redakční rada:* **Jan Horváth – obč. sdružení Studénka; Jiřina Somsiová – předsedkyně obč. sdružení, Olomouc; Jana Horváthová – ředitelka Muzea romské kultury, Brno; Jiřina Šiklová, socioložka, Vlado Oláh, Praha; Kumar Vishwanathan, Ostrava; Hynek Zíma, Brno.** *Adresa redakce:* **Bratislavská 65a, 602 00 Brno,** *tel.:* **545 246 673,** *e-mail:* **rhangos@volny.cz.** *IČO vydavatele:* **44015178**. *Bankovní spojení:* **Komerční banka Brno-město, číslo účtu: 27-488570217/0100.** *Tiskne:* **ADATISK, spol. s r. o., Kolonka 303, 679 04 Adamov**. *Rozšiřuje:* **Kongrestakt Brno.**